

Sygn. akt III KK 38/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Elżbieta Wawer

w sprawie poddanego lustracji **J.O.**
w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 5 maja 2021 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę lustrowanego
od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 czerwca 2020 r., sygn. akt II AKa (...),
utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w L.
z dnia 26 listopada 2019 r., sygn. akt IV K (...),
na podstawie art. 536 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k.

**uchyla zaskarżone orzeczenie oraz utrzymane nim w mocy
orzeczenie Sądu Okręgowego w L. i przekazuje sprawę temu
Sądowi do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Na wniosek J.O. Sąd Okręgowy w L. wszczął wobec niego postępowanie lustracyjne, po którego przeprowadzeniu orzeczeniem z dnia 26 listopada 2019 r.,

sygn. akt IV K (...), stwierdził, że oświadczenie lustracyjne złożone przez wymienionego w dniu 29 sierpnia 2014 r. jest niezgodne z prawdą.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej od tego orzeczenia przez obrońcę lustrowanego, Sąd Apelacyjny w (...) orzeczeniem z dnia 16 czerwca 2020 r., sygn. akt II AKa (...), zaskarżone orzeczenie utrzymał w mocy.

Kasację od prawomocnego orzeczenia Sądu odwoławczego wniósł obrońca lustrowanego. Zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucił (pominięto mniej istotne fragmenty rozbudowanych zarzutów):

„1. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez zaniechanie dokonania przez Sąd Apelacyjny prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej polegającej na rozważeniu wszystkich zarzutów podniesionych w środku odwoławczym, a to zarzutu odnoszącego się do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia wywiedzionego w apelacji i rozwiniętego w uzasadnieniu, który to zarzut polegał na wskazaniu, że Sąd ad quo nie rozważył okoliczności, że J. O. miał udzielić jedynych informacji na temat swojej pracy oraz nadużyć dotyczących fikcyjnych wypłat dla sędziów, jeszcze przed przyjętą przez Sąd datą podpisania przez J. O. deklaracji o podjęciu współpracy, którą J. O. miał podpisać w dniu 20.06.1980 r. (...).

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z 21b ust. 2 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów poprzez zaniechanie dokonania przez Sąd Apelacyjny prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej z pominięciem analizy całego materiału dowodowego i argumentacji podniesionych w apelacji zarzutów skutkującej zaakceptowaniem błędów Sądu ad quo w sposobie procedowania co do gromadzenia materiału dowodowego sprawy i prawidłowego ustalenia stanu faktycznego, który legł u podstaw rozstrzygnięcia Sądu I instancji. (...).

Ponadto Sąd II instancji pominął wniosek apelacji o przesłuchanie biegłej z uwagi na konieczność zweryfikowania konkluzji opinii wykonanej przez biegłą w toku postępowania, która jest obarczona istotnymi wadami i ograniczeniami

wyłączającymi możliwość wnioskowania co do autentyczności podpisu znajdującego się pod deklaracją o współpracy. (...)."

Podnosząc te zarzuty, obrońca wniósł o uchylenie orzeczeń Sądu Apelacyjnego oraz Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Prokurator Oddziałowego Biura Lustracyjnego IPN w L. w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że przepis art. 536 k.p.k. stanowi, że chociaż Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, to jest zobowiązany wyjść poza te granice w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455 k.p.k. Oznacza to, że nawet gdy w kasacji nie podniesiono zarzutu m.in. zaistnienia bezwzględnej przyczyny uchylenia orzeczenia, rozpoznający skargę Sąd Najwyższy jest zobowiązany sprawdzić, czy w danej sprawie przyczyna ta nie zachodzi – nie tylko w odniesieniu do orzeczenia sądu odwoławczego, ale też orzeczenia sądu pierwszej instancji (zob. np. wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2000 r., III KKN 287/00). Tak sprawowana kontrola kasacyjna doprowadziła w niniejszej sprawie do ujawnienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k., wynikającego z naruszenia art. 113 k.p.k., który nakazuje podpisanie orzeczenia przez członków składu orzekającego. Uchybieniem tym, czego nie dostrzegł Sąd odwoławczy, jest dotknięte orzeczenie Sądu Okręgowego w L., co musiało prowadzić do uchylenia nie tylko orzeczenia zaskarżonego kasacją, ale też orzeczenia Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w L. na rozprawie w dniu 19 listopada 2019 r. z uwagi na zawiły charakter sprawy odroczył wydanie orzeczenia do dnia 26 listopada 2019 r. i w tym dniu je ogłosił. Orzeczenie oraz jego uzasadnienie zostało sporządzone jako jeden dokument (t. II, k. 399-403 akt sprawy IV K (...)), zaś podpisy sędziów widnieją tylko pod uzasadnieniem (k. 403 odw.). Każe to uznać, że podpisane zostało jedynie uzasadnienie orzeczenia, natomiast samo orzeczenie nie zostało opatrzone podpisami sędziów, którzy je wydali.

Zagadnienie to nie jest nowe w praktyce orzecniczej Sądu Najwyższego, zatem w niniejszej sprawie zachowują aktualność stwierdzenia wyrażone w uzasadnieniu wydanego w analogicznej sytuacji procesowej wyroku z dnia 2 lipca 2020 r., III KK 127/20 (publ. OSNK 2020, z. 8, poz. 36), którym również uchylono wydane w postępowaniu lustracyjnym orzeczenia sądów obu instancji, wobec dostrzeżenia uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 21a ust. 1 ustawy lustracyjnej postępowanie lustracyjne w pierwszej instancji kończy się wydaniem orzeczenia na piśmie, a do orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wyroku, wypada przyjąć, że wydanego w postępowaniu karnym, skoro orzeczeniem sąd rozstrzyga o zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego, a w razie stwierdzenia jego nieprawdziwości orzeka o nałożeniu na osobę poddaną lustracji sankcji o charakterze represyjnym (art. 21a ust. 2a i 2b ustawy lustracyjnej). Nie ulega też wątpliwości, że zasady związane z podpisywaniem wyroku (orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym) są nadrzędne i nie mogą być modyfikowane, w szczególności taką modyfikacją nie jest regulacja przyjęta w art. 21a ust. 2c ustawy lustracyjnej, stwierdzająca, że orzeczenie sądu pierwszej instancji wymaga uzasadnienia, co należy rozumieć w ten sposób, że pisemne uzasadnienie sporządza się z urzędu i zgodnie z art. 21b ust. 1 wymienionej ustawy również z urzędu doręcza się wraz z orzeczeniem stronie (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 18 marca 2014 r., II AKz 35/14). W każdym razie żaden przepis ustawy lustracyjnej, w tym jej art. 21b ust. 5 zd. drugie, który nieco inaczej ujmuje kwestię uzasadnienia orzeczenia wydanego przez sąd drugiej instancji (wprost stanowi, że sporządza się je z urzędu, nadto określa, że powinno to nastąpić w terminie 30 dni od daty wydania orzeczenia), nie daje podstaw by uznać, że uzasadnienie orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji jest częścią składową orzeczenia, co pozwalałoby sporządzić, jako jeden dokument, orzeczenie wraz z uzasadnieniem, a członkom składu sądu składającego złożyć podpisy dopiero pod uzasadnieniem. Nadto wspomniane unormowanie art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej, mówiące o doręczeniu stronie orzeczenia sądu wraz z uzasadnieniem, również każe przyjąć, że chodzi o dwa różne dokumenty, z których każdy wymaga podpisania przez sędziów. Celowe będzie wspomnieć, że Sąd Najwyższy również w wyroku z dnia 10 lutego 2017 r.,

IV KO 97/16, uznał, że brak podpisu jednego z członków składu orzekającego pod orzeczeniem wydanym w postępowaniu lustracyjnym powoduje, że orzeczenie dotknięte jest bezwzględną przyczyną odwoławczą i to niezależnie od tego, że pisemne uzasadnienie tego orzeczenia zostało podpisane przez wszystkich członków składu orzekającego.

Dla lepszego zobrazowania zagadnienia można wskazać, że na gruncie procedury karnej określone przepisy stanowią, że uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu (art. 114 § 3 k.p.k., art. 457 § 1 k.p.k., art. 672 k.p.k.) i nie ulega wątpliwości, że nie zwalnia to członków składu orzekającego od podpisania wyroku, choćby w dacie tej czynności było sporządzone uzasadnienie i byłoby możliwe „zespolenie” obu tych dokumentów w ramach jednego wydruku. Pomijając Sąd Okręgowy w L., którego szereg innych orzeczeń wydanych w postępowaniach lustracyjnych zostało uchylonych przez Sąd Najwyższy z powodu stwierdzenia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k., ogląd spraw, które wpłynęły do tego Sądu w celu rozpoznania kasacji pozwala stwierdzić, że w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych orzeczenie i jego uzasadnienie są przez sędziów podpisywane osobno (np. orzeczenie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 28 czerwca 2018 r., III KK 176/17; orzeczenie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 4 czerwca 2019 r., III KK 322/17).

Określone regulacje niekiedy stanowią, że uzasadnienie jest częścią składową orzeczenia, np. czyni tak art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. w odniesieniu do postanowienia, a w odniesieniu do orzeczenia sądu lekarskiego art. 89 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 965). Wtedy złożenie podpisów (podpisu) dopiero pod uzasadnieniem orzeczenia jest dopuszczalne, zatem nie może być uznane za uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2019 r., I KS 3/18). Jak zaznaczono, nie odnosi się to jednak do orzeczenia kończącego postępowanie lustracyjne.

Jak wyżej nadmieniono, zaistnienie wspomnianego uchybienia musiało skutkować wydaniem przez Sąd Najwyższy wyroku kasatoryjnego w odniesieniu do orzeczeń wydanych w sprawie przez sądy obu instancji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w L. zgodnie z art. 442 § 3 k.p.k. będzie respektował wskazania Sądu Najwyższego co do podpisywania końcowego orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym.